¶ Tractatus ad illustrissimum principem dnm Sigismundu. archiducem austrie. Stirie carinthie rc. de lanijs et phitonicis mulieribus per Ulricum molitoris de constantia. studij papiensis. decretorum doctorem et curie constantien. causaru patronu. ad honorem eiusdem principis ac sub sue celsitudinis emendatione scriptus

Epistola

Excelletissime pnceps et dne. dne archidux colendissime. hulis vlric' molitoris de constatia doctor. tue celsitudinis se se in obsequiu offert. Qu itaqz superioribz annis pestis quarudam laniarz et incantatricu. terras tue excellentie. inuasisse diceret. Itaqz cum nonnulle tuo sub imperio mulieres d huiusmodi heresi suspecte capte forent. apud qz torturam interrogate. varia responderent. vnd tuis consulibz. varia. ea de re interse opinantibz vno quippe in illam. altero nempe in aliam partem declinante tande apud tuam clemetiam mei memoria incidit. Itaqz pro insita tua auiditate: veritatem cognoscendi. per tue dignationis cosules demandatu suscepi. vt quid ego in ea re sentirem. id tua excellentie. stili offico designare non omitterem. Uerum quauis istuc laboriosuz et periculosum sit. laboriosum quidem mihi in alijs occupato. et victum querere curanti. Periculosum autem propter inuidos et detractores: qui cuncta que nequeut imitari no tn cessant calumniari: et que ipi sua inertia experiri non poterunt: venenoso dente veluti seteger hircus. lacerare no omittunt. Quauis insuper ista materia preclaros etia doctores in dubiu aduocauerit. Attn dignum existimaui quia p tua excellentia corpusculi mei mebra tuis obsequijs obtines. deuincta eius etia si que sunt animi vires possideas vt dum exterioris hois ptes sese ad tua deuoueant obsequia. debilis quoqz et rudis intellectus meus ad tue celsitudinis gliam

non dormitet Opus itaq3 presens sub tua tuorumq3 sapiē-
tissimorum consulum correctione: presertim clarissimi. vi-
ri cunradi sturtzel vtriusq3 iuris doctoris ac tue precellētie
maximi secretarij. cuius quippe correctioni hunc tractatū
specialius submisi. Quoniā eundem priscis tempibus in-
preceptorem et magistri locum habui Eloquentie etiam ele-
menta iurisq3 sententias adhuc iuuenis suxi. hodieq3 suge-
re desiderem. vt sic agressus sum. Item cum apud priscos
oratores dyalogus plerumq3 aliquid iocundioris delecta-
tionis afferri extimatum est. idcirco presenti in tractatu per
viam dyalogi imo trilogi procedere decreui: Uerum quia
multa ea de re disputatione digna cum prouido et prestan-
ti viro Cunrado schatz huius inclite ciuitatis mee constan-
tieñ. plurium annoꝝ pretore. et magistratum gerente viro
vtiq3 spectato ꝛ facūdia florēte recēsui. q̄ tanq3 pretor hmōi
ml'ieꝝ ꝯfessiones didicit Itaq3 ip̄m pn̄tem dyalogū seu try-
logū sub tuo excellētissimo ipiusq3 cunradi et meo nomib9
expedire arbitrat9 sum. idcirco sub benignitatis venia. ad
materiā accedēs Quasdā q̄stiones ꝑ claui hui9 materie di-
scuciendas premisi

Capitula presentis tractatus

Primo vtrū ex facto laniaꝝ ꝛ incātatricū ac cooꝑatōe de-
monū possint ꝓuocari grādies ꝛ pruine ac pluuie i lesiōez tre

Scdo vtꝝ lanie ꝛ incātatrices possint adiutorio dyaboli
hominibus et infantibus nocere ac morbos eisdem inferre
eosdemq3 debilitare

Tercio vtrū possint hoiem etiam cōiugali instatu consti-
tutū ad coeundū inficere et impotentem reddere

Quarto vtrum possint hoim ymagines et facies eorū in
alias formas immutare

Quito vtꝝ incātatrices ꝛ lanie possint suꝑ baculū vnctū
vl' suꝑ lupū seu aliud anial eq̄tare ꝛ ad sui ꝯuiuij ludum de
loco ad locum traduci vbi bibant et cōmedant ac mutuo se
cognoscant atq3 delectentur

¶ Sexto vtrum cum talibus ⁊ maleficis mulieribus possit dyabolus incubando in forma hominis cōmisceri
¶ Septimo vtrū ex tali coitu sit possibile generari filios
¶ Octauo vtrum incantatrices et phitonice mulieres adiutorio demonū possint secreta scire et consilia principum reuelare. ac futuros euentus predicere
¶ Nono vtrū iusto iudicio possint tales malefice ⁊ scelerate mulieres comburi vel alijs supplicijs affici

Exorditur itaqꝫ clementissimus archidux Sigismundus austrie

☞ Sigmundus Fidelis nobisqꝫ dilecte doctor Ulrice qm̄ singulari fauore ob tua in nos merita te prosequimur idcirco presenti de materia tecum preceteris disputare decreuimus ☞ Ulricus Illustrissime princeps q̄uis gratum sit vt pro tua in me clementia. me dignum inter disputandum fore iudicaueris attamen. ecce. adest. Cunradꝰ schatz. pretor mee ciuitatis. vir vtiqꝫ ingenio prestans conuersationeqꝫ argutus consodalis meus. placeat igitur eius industriam hac de re prius experiri ☞ Sigmundus placet·nam et eundem consilio maturū: conuersationeqꝫ facetum noui Idcirco quia nobis sermo de laniarū et incantatricum maleficijs habendus erit Itaqꝫ querendum primo duxi. Utrum ex facto laniarum possint prouocari tonitrua pluuie et grandines ☞ Cunradus Quāuis in huiusmodi difficultate que etiam doctissimos viros ꝑ discussiōe terreri solet. me inscium putem. iuxta verbum socratis. qui solitus fuit dicere. se hoc solū scire. qđ nesciret attamen. ne videar·clementis principis monitis nō adquiescere·loquar pauca vt initiū dem mouendi maiora ☞ Sigmundus Dic igit̄ ☞ Cunradus Apud phm tritum est sermone prouerbium. vt fama quā omēs famant. non omnino perdatur. fama autem cōmunis est. q̄ ip̄e strige tonitrua ⁊ grādines effecerint magnaqꝫ damna segetibus ⁊ hoībus in/

tulerint. Ex confessione quoqꝫ earū in tortura facta. se talia fecisse et modū faciendi tradidisse compertū est☞ Sigmundus At ego nude famenon intendo. facile enim. dictum. sequitur vulgus. nec confessione torturali satiabor. cū metu tormentorū quis inducitur quādoqꝫ ad ꝯfitendū id quod in rerum natura non est. Verum ea que oculis non cōspeximus. auctoritate. tum vel concludenti ratione percipere desideramus. nam recta disputatio. auctoritate et ratiōe concluditur☞ Vlricus profecto experientia in decidēdis causis contemptibilis non est. cum experientia dicatur esse rerum mgr̄a. vt d͛r in c. vbi pic̄lm de elec. li. vi. vn̄ tritū est apud ppl'ares ꝓuerbiū exꝑto crede ruberto☞ Sigmūdus Ad ostendēdum igitur ꝙ lanie maleficeqꝫ mulieres nihil sciant. me istuc mouet: videlicet. Nam si talia iste male dicte mulieres scirent. et efficere possent. non esset opus pricipibus. temporibus belli clientulos. militesqꝫ conducere. q̄ in terras hostium irruerent. agrosqꝫ deuastarent Incendijs domos ⁊ villas concremarent Verum satis esset. talem mulierem phitonicam aduocare. eidemqꝫ saluum conductum addicere. et hortari quatenus super hostium terras t'lis maledicta mulier grandines fulmina et tempestates prouocaret. ac vt sic hostiū terrā ꝑiclitare moliretur. Item quia videmus. ꝙ ipse talia facere non possunt. etiam si vellent. ad faciendumqꝫ etiam si a principibus. ꝙ tamen absit. inducerētur· vnde inferendum censeo. ipsas talia facere nō posse Preterea ex fide habemus solū deū stellarū et elementorū eē gubernatorez. qui legem pati sidera iubet. et qui iuxta Boetiū in libro de cōsolatōe. perpetua mundum ratione gubernat. sta bilisqꝫ manens dans cuncta moueri. quomodo igit͛ mulie res lanie adiutorio demonum illū summū motorē. q̄ certa ratione cuncta gubernat· in huiusmodi suo motu impedire et in alium motum dirigere possent☞ Cunradus Ponderanda quidem est magni principis ratio Sed nō minus ponderandum ē. illud· q͛ Exo. capi. vij. dicit͛ Nā quāuis Moyses ante faciē pharaonis regis egipti multa signa

et pdigia fecisset. nihilominus malefici talia similiter effe/
cerunt. qui incantationibus suis aquas in sanguinem verte
runt. ee ranas super terrã pduxerũt Ecce igitur ex sacra scri
ptura veteris testamenti clarere. qꝫ malefici adiutorio de/
monum aquas turbarunt. quia eas in sanguinem verterunt
et agros prediaqꝫ ranis confuderũt Item libro pmo Job.
capi. p. legit. qꝫ dyabolo pcurãte. ventus vehemens irruit a
regione deserti. et cõcussit quattuor angulos domus. q̃ cor/
ruens oppressit liberos Job et mortui sunt. ecce qꝫ dyabolꝰ
ptãte sua aerem puocauit. puerosqꝫ oppssit. dicit etiã eodez
libro dyabolũ fulmina ignis prouocasse: Dicit enim textus
Ignis dei cecidit de celo. et tactas oues puerosqꝫ consump
sit. Item Joh. in apoca. ca. vij. ait. Post hec vidi angelos stã
tes super q̃ttuor angulos terre. tenentes quattuor ventos
terre. ne flarẽt sup terrã. neqꝫ mare. neqꝫ in vllã arborẽ: ꝛ vi
di alterum angelũ ascendentẽ ab ortu solis hñtem signũ dei
viui: ꝛ clamauit voce magna. q̃ttuor angelis quibꝫ datũ est
nocere terre ꝛ mari dicẽs. nolite nocere terre neqꝫ mari. neqꝫ
arboribꝫ quousqꝫ signemꝰ seruos dei in frontibꝫ Sig
mundꝰ Doctor q̃ sunt illi q̃ttuor angeli quibꝫ Johes ait
esse datũ vt possint nocere terre Ulricꝰ Sũt dyabo
li Sigmũdꝰ Appellat̃ne dyabolꝰ: angelꝰ Ul
ricus Ita. nã dyabolꝰ ibidẽ et etiã alibi sepiꝰ angelꝰ dr. qr
etiã missus a deo. vt ibi dic glosa ordinaria Sigmun
dus Forte Johes hec in spũ vidit. dãs nobis sue visionis
exemplar Cunradus dignissime pnceps nõ opꝰ est ex
emplis. dũ res ante oculos facta extitit. vt audisti a malefi/
cis corã pharaone. ꝛ a gestis Job Si igit̃ hec facta fore legũ
tur. igit̃ et iã fieri posse. qs dubitat Ulricus de illo
passu in fine ex post clarius loquamur

De nocumentis et morbis hoibꝫ et infantibꝫ illatis

☞ Sigmundus Quia de corruptione et turbati
one elementorum nobis sermo est. non incompetenter querē
dum duximus Si. etiam hominibus et maxime infantibꝰ
morbos inferre. et adiutorio demonum eisdem nocere pos/
sint ☞ Cunradus Audiui a plerisqꝫ mulieribus
quomodo pueris incunabulis iacētibus varie egritudines
acciderunt. nunc quippe illi puero nasus apparuit curuatꝰ
nunc alteri oculus erutus. quodqꝫ maledicte mulieres quā
doqꝫ comprehense asseruerunt in torturaqꝫ recognouerūt
ob inuidiam parentum se talia pueris auxilio demonum ir/
rogasse ☞ Sigmundus Audisti ꝙ confessionibꝰ tali/
bus per metum extortis nō saturabor. quid igitur aliud ra
tionis seu auctoritatis in medium adducis ☞ Cunra
dus Iam superius pro auctoritate in li. p̄. Job cognoui
mus ꝙ dyabolus filios eiusdem. ventum prouocando op/
pressit. et mortui sunt. Digneris itaqꝫ audire beatum Au/
gustinum. xxi: li. de ciuitate dei ca. xviij. dum ait. Prorsus
qꝫ scriptum est graue iugum filios Adam a die exitus de
ventre matris eorum vsqꝫ in diē sepulture: matrem omniū
vsqꝫ a deo impleri est necesse. vt ipsi paruuli per lauacrum
regenerationis ab origiualis peccati quo solum tenebantur
vinculo iam soluti multa pacientes nonnulli incursus spiri/
tuum malignorum paciantur. Ecce ꝙ Augustinus sentit
pueros incursus demonum pati ꝛc̄. Item beatus Hieroni/
mus ad paulam de dormitōne bresille in epistola ait Quid
cause est. vt sepe binoli et trinoli. ac vbera materna lactātes
a demonio corrumpuntur ꝛc̄. Ecce igitur sacra scriptura et
sanctorum patrum auctoritate ostensum esse dyabolum po
testatem quandoqꝫ habere corrumpēdi pueros et infantes
eisdēqꝫ nocendi ☞ Sigmundus Locuti modo sumus
de infantibus. quid igitur in senibus et adultis ☞ Cun
radus Multos vidimus senes claudicantes et contrac/
tos: qui asseruerunt ex maleficio illarum maledictarum ipis
istuc euenisse ☞ Sigmūdꝰ Quid aūt sentit scriptura

☞ Cunradus In legenda sanctorum Simonis
et Jude legitur. quo̅ corā rege babilonie zarocht et Arpha
xat malefici fuerunt constituti. qui ipsius regis oratores et
rethores mutos et claudos atqꝫ cecos effecerunt. ac visuꝫ et
gressum eisdem denuo reddiderunt. ecce apertum testimo-
nium. ꝙ malefici nocere possunt hominibus etiam sensibus.
ac claudos et cecos facere et rursus eosdē sanare ☞ Sig-
mundus Hi nanqꝫ oratores quibus huiusmodi male-
ficia euenerunt pagani extiterunt. et in christum non credi-
derunt. nec signo crucis muniti fuerunt. ☞ Ulricus
Prudenter loqueris o inclite princeps. quoniam in eadem
legenda canitur. ꝙ postquā dicti oratores ⁊ rethores in chri
stum crediderunt. et per apostolos signo crucis muniti fue-
runt. dicti magi eisdem vltra nocere non poterant. quāquā
magi ipsi irritati iterato eisdem nocere attētassēt ☞ Cun
radus Aie aye quomodo igitur poterat dyabolus nocere
Job. qui eundem grauissimo vlcere percussit. adeoqꝫ eundē
lesit. vt in fimo iacens vix suspirare potuerit. vt legitur in li
bro Job et tamen ipse Job erat vir sanctus in voluntate dei
vt testatur scriptura ambulans. Item in legenda sancti An
thonij legitur quomodo demones eundem valde grauiter
percusserunt. qui tamen vir sanctus et deo placidus fuit. ec
ce ergo ex his constare. demones super sanctos etiam viros
potestatem nocendi eisdem habuisse. Si igitur viros sanc-
tos. turbare potuerunt. cur igitur et alijs de quorum. san-
ctitate nobis non constat nocere non possent. ☞ Sig-
mundus Ex his magis atqꝫ magis hesitare incipio quid
igitur sentiendum sit audire desidero ☞ Ulricus
Sine modo. prope finem quid sentiendum sit latius de hoc
et alijs loquamur ☞ Sigmundus Ex priori dubio ori
tur aliud. Utrum possint hominem in cōiugali statu existē-
tem inficere et ad coeundum impotētem reddere ☞ Cun
radus Uidimus plures pulcros socios qui in coitu.
paucū aut nihil valuerūt. imo qui ꝓprias vxores carnaliter

cognoscere nō potuerunt asserentes ex maleficio hoc ipis cō-
tigisse. ☞ Sigmundus O multi multa loquuntur
☞ Ulricus Profecto canones in hoc consentiunt. as-
serentes per maleficia fieri posse vt homo qui a natura frigi
dus non est. ad coeūdum inhabilis reddatur. itaqȝ in decre
tali spēalem titulum de frigidis et maleficiatis habemus.
vnde Hysmarus etiam papa. in c. Si per sortiarias. xxxiij.
q: p̄. ait. Si per sortiarias atqȝ maleficas artes occulto Set
nunquā dei iniusto iudicio permittente. et dyabolo preparā
te concubitus non sequitur. hortandi sunt. quibus ista eue-
niunt. vt corde contrito et spiritu humilitatis. deo et sacer-
doti de omnibus peccatis suis puram confessionem faciant
rc̄. Ecce dicit enim textus preparante dyabolo concubitus
non sequitur. Et quāuis pro decisione hui⁹ dubij ad creden
dum satis foret canon. quia canonum constitutōes ab omni
bus debent approbari. vt dicitur in capi. pmo. de constitu.
nihilominus tamen hoc idem astruunt doctores. Unđ bea
tus Thomas in. iiij. super sententijs distin. xxxiiij. ait: ꝙ ex
maleficio potest quis esse impotens ad vnam. et non ad aliā
Itaqȝ domin⁹ hostienꝭ in sūma libro. iiij. rubrica. xvij. đ fri
gidis et maleficiatis dixit aliquando maleficiantur homi-
nes ita ꝙ redduntur per sortilegium impotentes omnibus
preterquā vni. Aliquando etiam maleficiatur adeo vt nō
posset cognoscere vxorem sed omnes alias ☞ Sigmun
dus Animum meum hec mouent quia mira sunt. nam
cum coitus a natura nobis detur admirandū certe erit quo-
modo dyabolus cursum nature impedire nobis ignoranti-
bus possit ☞ Ulricus Nam et ego vlricus ad decem
et octo annos in curia constantiensi causarum fui patronus ⁊
aduocatus prout hodie sum. et huiusmodi causas frigidita-
tis et maleficij in practica plures habui: vbi mulieres accu-
sabant coram iudice maritos de impotentia coeundi.
☞ Sigmundus Quid igitur decretū fuit in talib⁹

causis. ☞ Ulricus Decreuerunt iudices viros taliter infectos medicis curie huiusmodi iuratis ostendere se debere pro examine medicorum faciendo ☞ Sigmundus Quid inde ☞ Ulricus Itaqꝫ plures comperi ꝑ medicos curie iuratos inspectos quos ipsi medici asseruerunt natura non frigidos. sed sortilegio maleficiatos esse ☞ Sigmundus Et quid super huiusmodi medicorū examine finaliter sententiatum extitit. ☞ Ulricus Decreuerunt itaqꝫ iudices partes ad triēnium mutuo cohabitare debere opus carnis huiusmodi attentando. quodqꝫ largiores in ieiunijs et elemosinis forent vt deus qui institutor est matrimonij huiusmodi maleficium ab eis auferre dignaretur Uerum quia de huiusmodi articulo opinionē meam in fine cum precedētibus dubijs lacius declarare intendo. Interim ad alia dubia te conuertere si velis poteris ☞ Sigmundus Quarta enimuero fuit questio.

Utrū possint facies hominū in alias formas imutare ꝛc.

☞ Ulricus Quid tibi dignissime princeps. videtur
☞ Sigmundus Quod non ☞ Ulricus Quo hoc
asseris modo ☞ Sigmundus Dicitur enim in decre
to in ca. episcopi: xxvi. q. v. vbi inquit textus. quisquis ergo
credit posse fieri. aliquam creaturā. aut in melius aut in de-
terius īmutari. aut transformari. posse in aliquā speciē aut
in aliquā similitudinem. nisi ab ipso creatore qui omnia fe-
cit. et per quem omnia facta sunt. infidelis est. et pagano de
terior. hec textus ☞ Cunradus Canoni nāqz aduersa
ri non intendo. Sed que apud historiographos me legisse
memini recitare cupio. Quid igitur ad Virgilium dicitur
qui in bucolicis egloga octaua recenset ꝙ dum Ulixes su-
is cum socijs a troya exulando: ad circe reginam declinasset
ipsa quoqz circe hospites tales suscipiendo pocula malefica
eisdez ministrasset. itaqz ipsi hospites postquā venenata po
cula bibissent. in animalium diuersarum specierum conuer
si sunt. hic nanqz in lupum. alter in aprum. alius vero in leo
nem ☞ Sigmundus Fabulam recitas. poete fin-
xerunt quibus non creditur ☞ Cunradus Cer-
te poete reijciendi non sunt. Nam celius lactantius ait poe
tas historias scripsisse. Sed sub occulto figmento velasse:
Attamen hanc recitat Boetius doctor catholicus in libro
quarto de consolatione. et ait

Vela naritij ducis
Et vagas pelago rates
Eurus appulit insule
Pulcra qua residens dea
Solis edita semine
Miscet hospitibus nouis
Tacta carmine pocula
Quos vt in varios modos
Vertit herbipotens manus
Hunc apri facies tegit
Ille marmaricus leo

Dente crescit et vnguibus
Hic lupus nuper additus
Flere dum parat vlulat
Ille tigris vt indica
Tecta mitis obambulat
Sed licet varijs malis
Numen archadis alitis
Obsitum miserans ducem
Peste soluerit hospitis
Iam tamē mala remiges
Ore pocula traxerant
Iam sues cerealia
Blande pabula verterant
Et nihil manet integrū
Voce et corpe perditis
Sola mens stabilisq3 semp
Monstra que patitur gemit
O leuem nimiū manum
Nec potentia gramina
Membra que valeant. licet
Corda vertere non valeant
Intus est hominū vigor
Arte conditus abdita
Hec venena potentius
Detrahunt hominē sibi
Dira que penitus meant
Nec nocentia corpori
Mentis vulnere seuiunt
Hec Boetius decurtatis metris canit ☞ Sigmundus
Tametsi preclaro stilo Boetius vlixis sociorumq3 gesta recitet. hesito tamen an vera sint. et si talia gesta vera fuerint. Non mirum si istuc his hominibus accidit qui pagani fuerunt ydola venerantes. et statuas demonum adorantes.

vnde dyabolum super homines tales maiorem potestatem habuisse credimus. Cum autem nos deum celi adoremus et in christum credimus per quem ab imperio dyaboli liberati sumus. vnde nobis talia contingere posse non existimo ☞ Cunradus Insuper his simile factum audiuimus Narrat enim Appulieius. prout eum recitat Augustinus eidem asini aures accidisse. ac accepto veneno humano animo permanente se asinum factum fuisse☞ Sigmundus Dixi iam differentiã esse inter ydola adorantes et deum celi colentes☞ Cunradus Procedamus igitur ad eos qui deum celi adorarunt. vt ostendamus eisdem venefica arte talia pariter accidisse☞ Sigmũdus Procede igitur☞ Cunradus In hystoria clementis recitatur quomodo facies faustiani qui pater sancti Clementis extitit. et cum beato Petro apostolo cõuersabatur per Simonem maleficum immutata fuerit. dicitur enim in eadem historia q̄d cum impator Cornelium centurionem misisset anthiochiam. vt illic magos et maleficos caperet faustinianus licentiam salutandi Apionem et Anubionem a beato petro peciit. cum autem idem faustinianus apud Simonem maleficum declinasset Itaqз Simon anubiani et Appiani exposuit quomodo idẽ illa nocte Corneliũ centurionem fugere vellet eo q̄m audisset eundem Cornelium impatoris ex precepto se cõprehendere velle. vnde ipse Simon omnem furorem in faustinianũ conuertere proposuerit Tantum inquiens facite faustinianũ cenare vobiscuз At ego ait quoddam interim vnguentum componam quo cenatus faciem suam perungat ex eo quoqз vultum meũ habere videatur Uos autem herbe cuiusdam succo faciem p̄unguimini prius vt non fallamini de imitatione vultus eiꝰ Uolo enim vt comp̄hendatur ab his qui me querunt: et luctum habeant filij eius qui me relicto confugerunt ad Petrum Itaqз facies faustiniani fuit mutata. vt nemo eandeз p̄terquã petrꝰ cognosceret. ad modũ q̄ppe vt q̄ faustinianũ

intuebatur: existimabat Simonem magum videre Ecce igitur q per maleficas artes vir sanctus erat immutatus ☞ Sigmundus forte pro tunc faustinianus cathecuminus fuit. nec dum baptisatus a petro. vel deus hoc ideo permisit. vt dolus Simonis magi proficeret in gloriam petri· prout factum fuit ☞ Cunradus Quocunqz modo permissum extiterit. attamen ex historia claret q facies eius p maleficiū immutata fuit. Itē in historia beati Petri recitatur qd cum Simon magus ante faciem Neronis imperatoris staret eius effigies subito mutabatur vt modo senior modo adolescentior videbatur In eadem quoqz historia legitur. q Simon magus hircum in speciem hominis scilicet ipsius simonis mutauit. fertur enim Simonem Neroni dixisse. vt scias optime imperator me filiuz dei esse. iube me decollari. et tercia die resurgam Precepit ergo Nero carnifici. vt decollaret eum qui cum putaret Simonem decollare. decollauit arietem Simon autem arietis membra recolligens. se et illa tribus diebus abscondit. tercia vero die ostēdit se Neroni dicens. Fac sanguinem meum abstergi qui effusus est. quoniam ecce ego qui decollatus fueram. sicuti ꝑmisi tercia die resurrexi Nero vero his visis obstupuit. et eū filium dei esse putauit ☞ Sigismundus bone doctor quid tu affers in medium ☞ Ulricus Maiorum doctorum testimonia in eam rem conducentia Dicit enim beatus Augustinus in libro de spiritu et anima Humana opinio dicit qd quadam arte et potestate demonum homines conuerti possunt in lupos et iumenta. et portare queqz necessaria. postqz peracta opera iterum ad se redire. nec bestialem mentem in eis fieri sed rationalem humanamqz seruare Hoc intelligendum est q demones quidem naturam non creant. Sed solum aliquid tale facere possunt vt videantur eē qd non est Hec Augustinus Ecce ergo q Augustinus cōcedit qd aliquid tale facere possunt ☞ Sigismundus Sed subdit vt videantur esse q non est ☞ Ulricus

De hoc lacius in solutione finali dicemus Insuper Augu/
stinus in libro: xviij. de ciuitate dei ait. de ludificationibus
demonum quid dicemus nisi de medio Babilonis esse fugi/
endum quanto enim in hec yma maiorem potestatem demo
num videmus. tanto tenacius mediatori inherendum. per
quem de ymis ad summa conscendimus Nam cum essemus
in italia audiebamus talia de quadam regione illarum par
tium. vbi stabularias mulieres imbutas his artibus i caseo
dare solere dicebant quibus vellent. seu possent viatoribus
vnde in iumenta illico verterentur et necessaria queqz por/
tarent. postqz perfuncta opera ad se redirent. nec in eis vitaz
bestialem fieri Sed rationalem seruari hec Augustinus
☞ Sigismundus Hic Augustinus loquitur de au/
dito alieno dicens se a quibusdam recitatoribus audiuisse
vnde dictum Augustini in hoc nihil concludit quia testis
de auditu alieno loquens non probat ☞ Ulricus Sa
pienter loqueris. attamen audiamus ppinquiora Uincen/
tius in speculo naturali libro tercio capi. cix. refert cui⁹ ver/
ba hec. refert guilhelmus malmesberiensis monachus in hi
storia sua. q tempore Petri damiani fuerunt due vetule in
strata publica quas Augustinus appellat stabularias. id ē
transeuntes ad hospicia pro mercede suscipientes Nam sta
bularium proprie hospicium venale et publicuz dicitur. hee
vno cōmorantes tugurio vno quoqz imbute maleficio. ho/
spitez si quando superueniebat solus in equum vel suem vl
asinum mutabant. et mercatoribus vendentes precium ha
bebant Quadam die iuuenē histrionicis gestibus victum ex
igentem hospicio susceperunt. susceptumqz asinum fecerūt.
multum inde lucrantes per asinum scilicet qui miraculo ge/
stium destinabat transeuntes Nam quocunqz modo anus
precepisset mouebatur Non enim amiserat intellectum sed
loquelam multum inde questum conflauerant vetule Au/
diens hoc vicinus diues. asinum emit magno precio Dictū
quoqz est ei ab illis vetulis vt custodirent eum. ne in aquam

intraret. seruatusqȝ asinus diu ab aqua. tandem in cautiorē nactus custodiam in lacum proximum se piecit, et ibi se diu volutans asininam figuram perdidit. propriamqȝ recepit. Cunqȝ custos eius sciscitaretur ab eodem obuio. si asinum vidisset ille se esse dixit famulus ad dominum retulit domi nus apostolicum leonem virum seculo sanctissimum Conui cte anus idem fatentur Dubitantem papam confirmauit pe trus Damianus vir erudissimus. producto exemplo de Si mone mago qui faustianum videri fecit in figura Simonis Ecce ergo ꝙ Petrus Damianus vir et doctor magne aucto ritatis apud papam conclusit hoc fieri potuisse Sig

mundus Tantis historijs ꝛ auctoritatibus me impellis vt nesciam quorsum tandem me vertam Ulricus

In fine latius sequamur de hoc

Utrum pficiscantur ad conuiuia sup baculū vel lupū equitando.

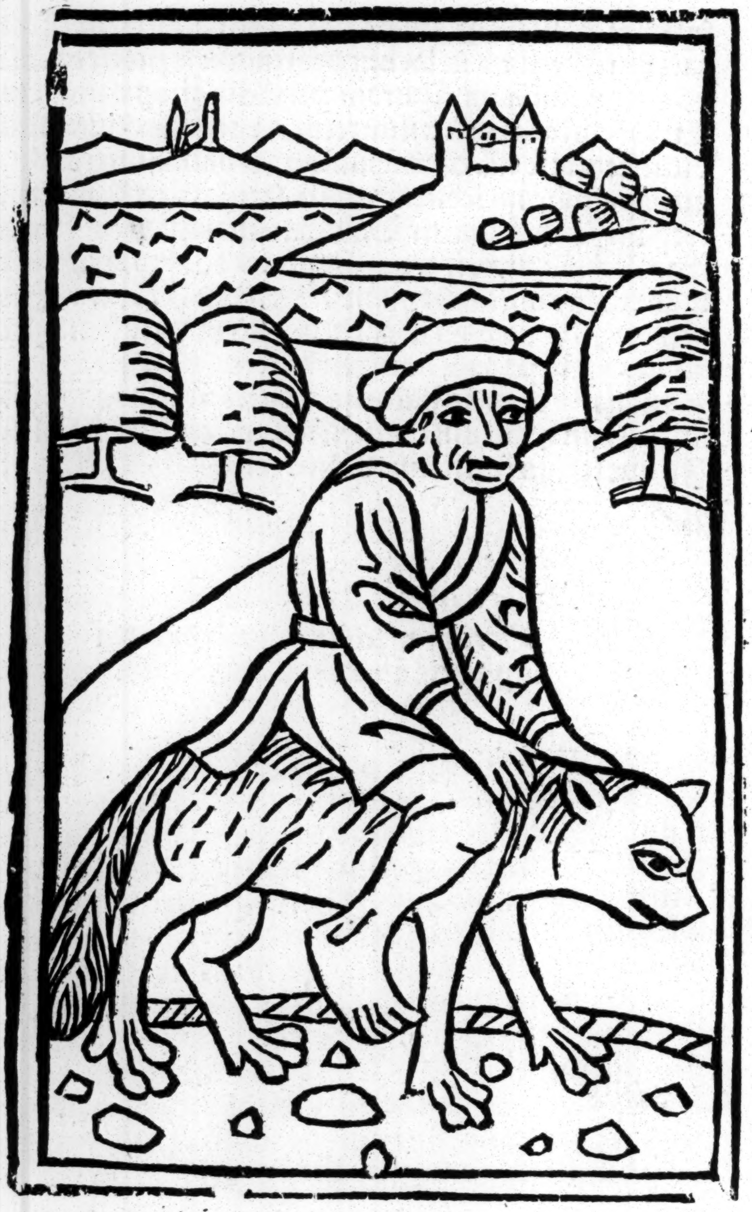

☞ Sigmundus Ulterius quero: vtrum super baculū pinguedine quadam vnctū. aut super lupum vel aliud ani/
mal possint tales mulieres maledicte equitare. Et an dyabo
lus posset eas deferre de loco ad locum: vt bibant et conui/
uia celebrent. seqꝫ mutuo cognoscant atqꝫ delectentur
☞ Ulricus Audienda est tua opinio benigne arche
dux ☞ Sigmundus Nouimus q̄ dyabolus spirit⁹
est incorporalis qui non habet manus neqꝫ pedes . nec etiaꝫ
alas. qui etiam non cōmensuratur loco. quomodo igitur ho
minem qui corporeus est portare posset ☞ Cunradus
forte spiritus ingrediuntur aliqua corpora et assumūt sibi
talia ad opus illud qd̄ facere volunt apta. atqꝫ tunc in illis
corporibus efficiunt id quod volunt. Nam in sacra scriptu/
ra legimus Daniel. vltimo . q̄ angelus domini apprehēdit
Abacuck in vertice eius et portauit eum in capillo capitis
sui. et posuit eum in babilonem Ecce quāuis angeli spirit⁹
sint. et non habeant manus neqꝫ pedes . tamē concludendū
est q̄ angelus corpus assumpserit quo Abacuck capillis te
nere et portare potuit Sic actuū aploꝝ. viij . legitur. q̄ spi/
ritus domini rapuit philippum. et inuentus est in azoto.
☞ Sigmundus Hoc in spiritib⁹ et angelis bonis pos
set concedi in quibus maior est potestas ☞ Ulric⁹ lo/
quamur ergo de malis et sic de dyabolo Naꝫ in legenda san
cti Jacobi legitur q̄ dyabolus hermoginem constrinxit et li
gatis manibus et pedibus eundem ad sanctum Jacobū de
tulit ☞ Cunradus Referam autem ego q̄ temporib⁹
nostris quibus adhuc iuuenes et mutuo in scientijs huma/
nitatis constudētes fuimus accidit. ante enim lapsum mul/
toꝝ annoꝝ vidi ego in iudicio prouinciali ciuitatis Constan
tiensis duos mutuo ligantes vbi accusator in forma iuris
seni scribēs ꝯtra quendā rusticū quē maleficū asseruit actōꝫ
proposuit. quō idē rusticus sup lupū quendā eqtās obuiam
accusatori venerit. quo obuiāte ipse accusator subito ꝯtract⁹ et
mēbris lāguidus fact⁹ fuerit. itaqꝫ rogāte eo maleficū vt sanarē

sibi restitueret annuerit maleficus qui abiens rem aliquan/
tulum temporis tacitus continuit Uerum quia idem rusti/
cus etiam alijs suo maleficio damna intulisse dicebatur . vn̄
tandem accusator eundem publice in figura iudicij accusa/
uit Sigmundus Quid ad huiusmodi accusationem ru
sticus rn̄dit Cunradꝰ negauit ille Sigmūdꝰ
ad torturā fuit ne positus Cunradꝰ. Nō Sigmū/
dus Quomodo igitur conuinci potuit Cunradꝰ ꝑ
testes Sigmundus Quid deposuerūt testes Cun/
radus Ipm talia facere sciuisse Sigmūdꝰ Scire
nanqꝫ reprehendi non potest cum iuxta Arestotilē om̄es ho/
mines naturaliter scire desiderāt Cunradꝰ Subiun
xerunt nanqꝫ testes eundem rusticum non solum talia face/
re sciuisse. sed etiā fecisse Sigmūdꝰ Quā nanqꝫ ca u
sam dicti allegarunt testes Cunradus Asseruerunt per
eorundem iuramenta publice prescita qd ipe rusticus male
ficus etiam ipos testes in corpore et rebus damnificauerit
Sigmundus Datus ne fuerat ipi accusato orator ad de/
fendendū Ulricꝰ At ego tali iudicio affui ⁊ illd cuꝫ
grauitate et maturitate fieri vidi. ipas etiam ptes duos ma
gne eloquentie viros prelocutores habuisse memini Sig
mundus Qui nanqꝫ hij fuerūt Ulricꝰ Cunradū
quondam schatz prem nostri condisputantes. ac Ulricum
quondam blarer nostre ciuitatis pretores. viros rememora
tione dignos pro oratoribus habuerunt Sigmūdus
Noui illos et prudentes censui Cunradus Ordina
rio itaqꝫ iudicio ex dictis testium ipsum accusatum conui/
ctum condemnari condēnatūqꝫ concremari vidi Sig
mundus Questio iste aliam etiam particulam cōtinet vi
delicet. ꝙ huiusmodi mlieres quādoqꝫ conueniant. mutuo
qꝫ confabulentur. et bibant et se inuicē agnoscāt Cun
radus Sic fieri solere vulgus clamat. ipseqꝫ mulieres ta/
lia confitentur. et propinqua iudicia confessionis assignant
Sigmundus Nōne ait canon in capi. episcopi. xxvi:

q. v. vbi textus. Illud etiam non omittendum est ꝙ quedaz
mulieres scelerate retro post sathanam conuerse demonum
illusionibus. et fantasmatibus seducte credunt se et profitē-
tur cum dyana nocturnis horis dea paganorum. et cum he-
rodiade. et innumera multitudine mulierum equitare sup̱
quasdam bestias et multa terrarum spacia intempeste noctꝭ
silentio pertransire eius iussionibus obedire. veluti domine
ꝛ certis noctibus ad eius seruitium euocari Sed vtinam he
sole in perfidia perijssent et non multas secum ad infidelita-
tis interitum prouocassēt Naz innumera multitudo hac fal
sa opinione decepta vera hec esse credit. et credendo a recta
fide deuia et errore paganorum inuoluitur ☞ Conradus
Si itaqz iuxta verba canonis opinione decipiuntur. vnde
igitur prouenit. ꝙ ipse mulieres ex alijs ciuitatibus homi-
nes noscunt. quos etiam conuiuio interfuisse asserunt et in-
ditia cognitionis sue ostendunt. quos tamen prius nunquā
viderunt: neqz in huiusmodi ciuitatibus cum talibus prius
conuersate fuerunt ☞ Ulricus Hac instantiam et si vr-
geri videatur tū prope finem huius tractatus exemplo san-
cti Germani soluemus ☞ Sigmundus Querendum
insuper fore existimo

Utrū dyabolus in forma hoīs
apparere et cū hmōi maledictis
mulierib' incubādo possit ꝯmisceri

dyß ist die
Teufel gespons.

☞ Cunradus Nemo dubitat quin dyabolus in forma hominis apparere possit. Nam in legenda sancti Martini legitur. quod cum Martinus mediolanum preterisset. Dyabolus in humana specie sibi obuius fuit Sic in legenda sancti Anthonij legitur quod dyabolus in specie pueri nigri prostratus apparuit Item in legenda sancti Eulogij legitur quod Dyabolus in specie pulcre mulieris eundem apud fabricam suam alloquebatur De Saluatore quoque nostro. Mathei quarto legitur. quod assumpsit eum dyabolus. et statuit eum super pinaculum templi. etc. Unde in hanc partem assentior. quod dyabolus in specie humana possit cum hominibus apparere et cum eis conuersari. Legitur enim quod Plato demone domestico quasi famulo vsus sit ☞ Sigmundus Sed quid de alia parte questionis an demones possint cum talibus mulieribus dormire et coire cum eisdem ☞ Cunradus Hoc nanque mulieres confitentur quod incubo commisceantur. et quasi ab amatoribus tractentur ☞ Sigmundus Uana mulierum opinio multa garrulat: que vera fore putat ☞ Cunradus Profecto quando quidem perseuerant in huiusmodi eorum confessione etiam cum ad mortem ducuntur: et nihil aliud vident quam moriundum esse Uerumtamen audiamus gesta aliorum magis auctorisabilia Legitur enim hystoria sancti Bernardi quod quidam demon siue incubus pluribus annis cum quadam muliere dormiuit. etiam marito mulieris in eodem lecto condormiente attamen hoc nephas ignorante Itaque tandem mulier penitentia ducta volens deinceps licentiare et expellere incubum: verum non potuit Unde beato Bernardo conquerens qui ipsum demonem ardentibus candelis excommunicauit. Ac vt sic eundem a dicta muliere effugiuit. Item beatus Augustinus in quindecimo libro de ciuitate dei ait. creberrima fama est. multique experti sunt. vel ab illis qui expertos se audisse affirmant. siluanos atque faunos quos vulgo incubos vocant improbos sepe mulieribus extitisse. et earum appetisse

et peregisse concubitum Item in historijs arcturi regis bri/
tānie sepius leguntur huiusmodi accidisse ☞ Sigmun
dus Quid igitur respondetur ad auctoritatem Cassiani
qui ait. Nullo ergo modo credendum est spirituales natu/
ras cum feminis carnaliter coire posse. Nam si hoc aliquan/
do posset fieri: quomodo nunc vel nunquā vel raro videre/
mus aliquos ex eorum concubitu de mulieribus absq3 viri/
li semine nasci. cum presertim constet eas libidinum sordi/
bus ad modum delectari. quas procul dubio. per semetip/
sas potius q̄m hominibus exercere mallent Si illō vllo mo
do effici posset. Hec ille ☞ Ulricus Hec auctori/
tas inducit nos ad aliam questionem: an videlicet ex coitu
demonum cnm mulieribus patrato possint nasci puer

An ex coitu demonū cum
mulieribus patrato pos/
sint nasci puer.

☞ Cunradus Tritum est sermone prouerbium ex hu/
iusmodi coucubito filios natos esse. quos vulgus abiectos
nominat. qui etiam alamanico ydeomate Wechselbalg ap/
pellantur: vnde fabulatur a quadam Melesina incuba. que
cuidam comiti adhesisse dicitur. pluresq3 filios ex ea natos
fuisse Et vnumquēq3 huiusmodi filiorū3 aliquid prodigij
in membris habuisse Illum nanq3 tres oculos. alium den/
tes aprinos contraxisse famā ē ☞ Sigmūdus Fabula
hec ab incerto autore orta fidem non facit Cunradus
Apud vincentium in libro historiali. xxi. li: ca. xxx. narratur
q̄ Wortigernus rex consilio inito cum sapientibus quid age
re deberet ad sui tutamen. consilio autem capto iussit conue
niri artifices. vt ei turrim fortissimam construerent Sed cū
opa eo2 tellus absorberet. suasum ē regi vt hominē sine p̄re
q̄reret et ei⁹ sanguīe lapides ⁊ cemētū aspgi pcipet qī h fctō
cemētū stare potuisset. inuēt⁹ igit adolescēs cui nomen erat

merlinus .qui cũ mr̃e sua adducitur corã rege. que professa
est de spiritu in specie hominis illum concepisse Merlinus
autem multa obscura reuelauit multa predixit futura Ape
ruit enim sub fundamento esse lacum. sub lacu duos latere
dracones. quorum vnus rubeus populum britonum. alter
vero albus. saxonũ designaret. et quis in conflictu suo alterꝫ
vinceret predixit et Aurelium Ambrosium deuicto Hen
gisto et cõbusto Wortigerno regnaturum Ex illa enim histo
ria habes Merlinum ex incubo dyabolum genitum. Item
et de illo Merlino beatus Augustinus et ceteri doctores
faciunt mentionem ☞ Sigmund⁹ Quid igit̃ sentiũt
de Merlino doctores ☞ Ulric⁹ prope finẽ tractatus
latius explicabitur nunc d̃ illa particula incuboꝝ amplius
progrediamur Glosa ordinaria super sexto capitulo Gen:
ꝑmo libro. vbi textus ait. gigantes autẽ erant sup̃ terram in
diebus illis. postquã enim ingressi sunt filij dei ad filias ho
minum. illeqꝫ genuerunt isti sunt potentes a seculo et viri fa
mosi. hec textus. Glosa autem desuper dicit. Non est incre/
dibile ab hominibus non ab angelis vel quibusdam demoni
bus. qui mulieribus sunt improbi eiusmodi homines eẽ pro
creatos. quia post diluuium corpora non solum virorꝫ sed
et mulierum incredibili magnitudine extiterunt. hec glosa/
☞ Sigmũd⁹ Mirabil' hec foret glosa Si dyabol⁹ pos
set procreare pueros ☞ Ulricus Josephus iudeoꝝ no
bilis princeps vir vtiqꝫ multarꝫ rerum disertus. quẽ etiã
Hieronimus laudibus effert hoc idem super illum passuꝫ
scribens asserit illos ex ꝯcubitu spũum icuboꝝ cũ mł'erib⁹
patrato natos fuisse ☞ Cunrad⁹ Adducã etẽ ꝓpin
quiores historias Sanfridus anthiosiodorus scribit prout
eundem Uincentius in naturali libro tercio recitat. dicens
quomodo quidam decanus sacerdotum cum sorore ducis
Burgundie regi cicilie rogerio desponsata aliquamdiu re/
gnum est inhabitans ibi certissime comparit. qđ narrabat
iuuenis quidam strennuus. et natandi arte peritus circa cre/

pusculum noctis lucente luna in mari balneans mulierem post se natantem per crines apprehēdit. tanquā vnum ex so/ cijs qui eum vellet mergere. eamq3 alloquens nullum ver/ bum extorquere potuit. opertamq3 pallio in domū eam du xit. et tandem in vxorem solenniter accepit. Increpatus ali/ quando a socio quodam ꝙ fantasma accepisset. expauescens eripuit gladium, minatus est in conspectu eiusdem mulierꝫ filium quem ex ea susceperat interfecturum nisi illa loquere tur et diceret vnde esset. Que ve inquit tibi misero vtilem ꝑ dis vxorem. dum me cogis effari Tecum essem et tibi bene foret si iniunctū mihi silentiū tenere permisisses Nunc autē deinceps me non videbis et mox euanuit. Puer autem cre/ uit. et marinum balneum frequentare cepit. Tandem vna dierum fantastica illa mulier coram multis eundem puerū in eisdem fluctibus occurrentem rapuit quem si verus fuis/ set mare ad litus expellere debuisset. hec ille ☞ Sigmundus fuit igit ne talis puer verus vel fantastic9 ☞ Cunradus Ex historia deprehenditur. ꝙ talis puer comedit bi bit ambulabat. et multis annis educatus fuit ☞ Vlric9 pro quo Merlinus et hic puer habiti fuerint ꝓpe finē enu/ damus. nūc interim ad alias huiusce rei historias pergam9 ☞ Sigmundus perge igitur ☞ Cunradus Peli mandus quarto libro quē Vincentius refert pariter narrat cuius verba hec sunt. in coloniensi dyocesi famosum et ima/ ne pallatium reni fluminis supeminet. ꝙ iuuamen nuncupa tur. vbi pluribus olim congregatis principibus improui/ so aduenit nauicula. q̄m tollo alligatam cignus trahebat ar gentea cathena Exinde miles nouus et incognitus omnib9 exilijt At cignus nauem reduxit Miles postea vxorem du/ xit et liberos procreauit Tandem in eodem pallatio residēs et cignum inspiciens aduentantem cum eadem nauicula et cathena statim in nauem se recepit et vlterius non com/ paruit. ꝓgenies aut eius vsq3 hodie perseuerat. hec hemliā/ dus ☞ Sigmūdus Quāquā hmōi historiaꝝ autores

graues sint. graue tamen non minus est credere talia facta fuisse et si facta. quomodo talia intelligenda veniant Item quia dicis te in fine huiusmodi dubia pro tua capacitate resoluere quantum possis velle. ideo ad vlteriorem questionē progredior Videlicet, vtrum Strige et malefice possint futura predicere et secreta principū cōsilia reuelare ☞ Cunradus Audimus q̄ Merlinus multa futura predixit q̄ etiam facta sunt prout ex hystorijs deprehendimus. Item nonne Balaam vt testatur scriptura ariolus fuit. et tamen multa futura predixit. Item nonne dyabolus in specie Samuelis ad prouocationem phitonice mulieris predixit saul et omnem eius familiam in bello casurum qd̄ factum fuit ut dicitur Regum primo. cecidit enim Saul et Jonathas filius eius et familia sua in bello et mortui sunt ☞ Sigmūdus Nonne futurorum cognitor solus est deus secretorū q3 inspector qui est prima causa et primus motor omnium. ☞ Ulricus Est nanq3. sed nihilominus tamen dyabolus futura predicere potest. Videm⁹ enim q̄ medici z astrologi z alij sapienteu homines sepe futura prenosticant. ☞ Sigmundus Quāuis futura predicunt. tamen nō est necesse. vt ita eueniant. vnde necessario futura predicendo non concludunt ☞ Ulricus Recte arguis colendissime domie princeps q2 oīa sunt in potestate dei cui⁹ nemo est consiliarius nisi ipse sibi ☞ Sigismundus Vellē enim scire quomodo dyabolus futura predicere pōt Ulricus Audi verba beati Augustini in decreto posita: in capitulo. Sciendum. xxvi. q. iiij. vbi textus. Sciendum est hanc esse naturam demonū vt aerij corporis sensus terrenorum corporū sensum facile precedant celeritate. et propter aerij corporis superiorem mobilitatez. non solū cursus quorumlibet hominū vel ferarum. verum etiam volatus auiuz incomparabiliter vincunt. quibus duabus rebus quantum ad aereum corpus attinet predici. hoc est acrimonia sensus et celeritate motus. multa ante cogitata pronunciant. q̄ homines pro sensus terreni tarditate mirentur Accessit et de

monibus pertam longum tempus. quo eorum vita proten-
ditur rerum longe maior experientia. quā poteſt hominibus
propter breuitatem vite peruenire. per has efficacias. quas
aerū corporis natura ſortita eſt non ſolum multa futura p̄-
dicunt demones verum etiam multa faciunt. que q̄m homi
nes dicere aut facere non poſſunt: eos dignos quibus ſerui-
ant. et quibus honores diuinos deferant arbitrantur. inſti-
gāte maxime vicō curioſitatis ꝓpter amorem felicitatis fal-
ſe atqꝫ terrene. ⁊ excellentie temporalis Nunc quia de diui
natione demonum queſtio eſt. Primum ſciendum eſt illos
ea plerumqꝫ prenunciare que ipſi facturi ſunt Accipiūt em̄
ſepe poteſtatem et morbos immittere et ipſum aerem viciā-
do morbidum reddere et peruerſis ⁊ amatoribus terrenorū
cōmodorum malefacta ſuadere de quorum moribus certi
ſunt. qđ eis talia ſuadentibus conſenſuri ſunt Suadentibꝫ
miris ⁊ inuiſibilibus modis. per illam ſubtilitatem corpora
hominum non ſentientium penetrando. ⁊ ſe cogitationibus
eorum per quedam ymaginaria iuſſa miſcendo. ſiue vigilan
tium ſiue dormientium Aliquādo autē non nunquā ipi faci
unt Sed que naturalibus ſignis futura prenoſcunt. que in
hoīm ſenſū venire non poſſunt ante predicunt. neqꝫ enim qꝛ
preuidet medicus: qđ preuidere neſcit. huius artis ignarꝰ.
Ideo tn̄ diuinus habendus eſt. Quid autē mirum Si quē
admodū ille corpis humani ꝑturbata vel mortificata tem-
perie ſeu bonas ſeu malas futuras p̄uidet valitudines. Sic
demones in aeris affectione ſibi notas. nobis ignotas futu-
ras preuident tempeſtates Aliquādo etiam hominum diſ
poſitiones non ſolum voce prolatas. verū etiam cogitatiōe
cum ſignis quedam ex animo exprimuntur. in corpore tota
facilitate predicūt atqꝫ hinc etiam multa futura ꝓnunciāt
aliīs vicꝫ mira q̄ iſta diſpoſita ignorarūt Hec Augustinus
☞ Sigmundꝰ Eſt igitur ne ipis credendū ☞ Ulricꝰ
prorſus nō ☞ Sigmūdꝰ Quare Ulricꝰ q̄m ipi etiā
demōes qn̄ꝫ fallūt ⁊ ec hoīes fallūt ⁊ d̄cipiūt ☞ Sigmū
dus Da exēplū vbi fallūt ☞ Ulricꝰ Legit in legēda

sanctorum Simonis et Jude. qd cum Wardach princeps re
gis babiloniorum aduersus regem indorum bello decerta/
re vellet. magos et Ariolos consuluit. vt super euentu belli.
responsa ab ydolis et demonibus reciperet. ac demones re/
sponderunt et predixerunt grande bellum futurum fore. et
ex vtraqz parte interfici preliantes. Postquã itaqz Warda/
ch hec audiuit in tristiciam incidit. Apostolis autez Simo
ne et Juda in risum excitatis. ait dux me timor inuasit: vos
autem ridetis Dicunt apostoli cesset timor tuus: nobiscum
pax intrauit istam prouintiam. hodie intermitte profectio/
nem. et cras hora tercia venient. quos premisisti cum lega/
tis indorum qui pace vestre ad quascunqz condictiões gra/
tanter consentientes pactum firmissimum stabilient. Si/
mili modo arioli riserunt dicentes duci Noli domie homi/
nibus illis credere mendacibus aduenis et ignotis qui ideo
aliqua loquuntur ne exploratores teneantur Isti dij qui nũ
quã fallunt. dederunt tibi responsum. vt cautus et solicitus
sis. quid multa crastino die venerũt nuncij qui missi fuerãt
et nunciauerunt ita esse prout apostoli dixerunt: Ecce q
demones falsi extiterunt. et mendacia predixerunt. et pcul
dubio ipsi demones. si potuissent. et sciuissent libenter vera
responsa dedissent. cum illud mendacium eisdem demoni/
bus in preiudicium tetendit Sed quia futura ignorabant.
ideo seipsos fefellerunt: Sic itaqz habes q etiam ipsi demo/
nes met falluntur. Sed istud notandum est. qd cum ipi de/
mones dubitant de euentu eorum que predicunt. quid igit
faciunt cum dubitant. ait Augustinus in dicto capitulo sciẽ
dum Sed ne inquit aput cultores suos pondus auctorita/
tis amittant. id agunt vt interpretibus suis signorum suo/
rum coniectatoribus culpa tribuatur. quãdo ipsi decepti fue
rint vel mentiti Hec Augustinus / Sigmundus
Pone exemplum / Ulricus Legitur de quodam pri
cipe qui aduersus romanos pugnare volens deos suos. id
est demones et ariolos sup victoria cõsuluit qui euentũ belli
ignorãtes vt tñ aliqd rñderẽt ne futura ignorare arbitrarẽt

dixerunt romanos te vincere certum habe. potest autem accusatiuus ille te varijs modis cōstrui. ita vt si ipse dux romanos vicisset consonum responsiōi fuisse Si vero a romanis victus fuisset responsioni imputari demonibus non potuisset. Unde igitur ambigua obscuritate responsa solent dare. Item sepe etiam ꝑ sua eorum voluntate fallunt. et mendacia dicunt. quoniam pleni sunt inuidia. et gaudent dum homines in errorem mittunt, et decipiunt Unde periculosum est eisdem credere. quoniam nescit homo. quando ipsi fallūtur. vel fallere pro eorum consuetudine nos volunt Sic ita qꝫ clementissime princeps habes quando ipsi secreta scire et futura predicere possunt. Et qꝺ fides in eorum dictis ponenda non est. quia in eis non est veritas ☞ Sigmūdus

Satis iam satis dubiorum nostrorum occasione vos hinc inde allegantes audiuimus. nunc nostri propositi mens finem determinationis appetit quid igitur tu sentias placet vt detegas ☞ Ulricus Que igitur dubia resolui cupis

An possint prouocare demones grandines et tonitrua

☞ Sigmundus Utrum igitur demones et homines ministerio demonum possint turbare aerem prouocare grandines nocere terre atqz hominibus morbosqz inferre. et seu hominem sterilem facere. ☞ Ulricus Dico q non possunt. nisi quando. et quibus. ac in quantum. a deo ex causa maiestatem suam monente eisdem conceditur. ☞ Sigmundus Super quo fundas hanc conclusionem. ☞ Ulricus Super prius deductis: Insuper Johannes damascenus. li. ij. ait. non habent demones virtutes aduersus aliquem nisi a deo dispensante concedatur. sicut in Job. et in porcis. permissione vero dei facta. et fortitudinem habent. et transmutantur. et transfigurantur in quacunqz volunt figuram secundum ymaginem id est fantasiam: Item Gregorius in Dyalogo. libro. iij. ait. absqz omnipotentis dei concessione nullam habz potestatem contra hominem malignus spiritus. qui etiam in porcos transire non potuit. nisi permissus. ☞ Sigmundus Quid est hoc dicere in porcos transire non potuit.

☞ Ulricus In euangelio legitur q cum christus demoniacum curasset. et multas legiones demonum ab eo eiecisset petiuerunt demones licentiam a domino vt porcos ingredi possent. qua data intrauerunt porcos et in mare irruerunt. &c. Ecce q demones non audebant porcos intrare. et eos molestare. nisi prius a deo obtenta licentia ☞ Sigmundus Cognosco itaqz quod cum eisdem a deo permissum fuerit. q ex tunc nocere possunt ☞ Ulricus Recte cognoscis. vnde ait Hieronimus super psalmum: xxxiiij Itaqz de quibusdam in psalmo dicitur. fiat angelus domini. persequens eos. id est dyabolus. seu spiritus malus. quia dominus creauit illum. et in sua habet potestate. Ecce ex hoc habes q sepe deus concedit dyabolo vt persequatur homines. Item beatus Augustinus de diuinatione demonum. ait. accipiunt autem sepe potestatem. et morbos immittere et aerem viciando morbidum reddere. et peruersis malefa-

cta suadere Nam beatus Augustinus in libro de trinitate iij. ait: Ex ineffabili autem dei potentatu fit q possent ma/ li angeli. si pmitterent. ideo vero non possunt. quia non per/ mittuntur Sigmundus cum autem demonibus ta lia facere a deo permittitur. possunt ne tunc pro eorum libi/ to facere. quantum volunt Ulricus Non. nisi tan tum. quantum eis facere permittitur: et ideo Augustinus eodem loco in libro tercio de trinitate ait. ideo non possunt. quia non permittuntur Subiungit etiam dicens. neqz em alia occurrit ratio: cur magi non potuerunt facere ciniphes. qui ranas serpentesqz fecerunt nisi quia maior aderat prohi bentis dei dominatio. per spiritum sanctum. qd etiam magi confessi sunt dicentes. digitus dei est hic rc. prout Exo. ca/ pitulo. vij. dicitur. Unde Johannes Chrisostimus super Matheum libro primo ait. homines autem non quantum vult temptat dyabolus. quoniam quantum ad se nunquaz cessaret a temptatione. neqz enim habet alium actum. non enim manducat. nec dormit. nec aliud operatur. nisi vt ten/ tet: fallat. et subuertat. hic cibus illius est. Ecce ergo q Jo hanes Chrisostimus dicit non quantu vult rc. temptat rc. Unde in libro. ij. sententiaru distin. vij. Petrus Lumbar/ dus ait: Demonum autem scientia ac virtute exercentur eti/ am artes magice quibus tamen tam potestas qm scientia a deo data est. vel ad fallenduz fallaces sicut egiptios. r eti/ am in ipsos magos data est. vt eorundem spirituum opera/ tione viderentur admirandi. a quibus erant damnadi. vel ad monendum fideles. ne tale quid facere pro magno desi/ derent. vel ad exercendum seu probandum iustorum pacie/ tiam. Nec putandum est demonibus hanc rerum visibiliuz materiam ad nutum seruire. sed deo potius. a quo hec pote/ stas datur Sigmundus Nunc si possibile foret de/ ducere. cuperem scire quando deus gloriosus demonibus concedat et permittat nocere terre et hominibus. ac subuer tere aerem et aquas rc. Ulricus Grauis e hec

questio quis enim nouit dei voluntatē. vnde clamauit apo/
stolus Paulus ad romanos.xi. O altitudo diuitiarum sa/
pientie et scientie dei. q̄m incomprehensibilia sunt iudicia
dei et inuestigabiles vie eius. quis enim cognouit sensuꝫ do/
mini. aut quis consiliarius eius fuit. aut quis prior dedit il
li·et retribuetur ei: ☞ Sigmundus Et si arcana cunc/
ta dei inuestigare non liceat. loquamur tamen quantum no/
bis ab alto de gratia conceditur. ☞ Ulricus Dico
itaqꝫ. ꝙ sepenumero aeris perturbationem tempestates to/
nitrua et alia absqꝫ ministerio demonum posse fieri. ex dispo
sitione naturali planetarumqꝫ motu. diuina bonitate astra
cursus suos agere permittente. et de illis causis satis philo/
sophi tractant. prout Arestotiles in libris metheororū scri/
bit ☞ Sigmundus De hoc non est dubium: quin na
turali motu talia fieri possint Sed questio est quando dya/
bolo concedatur hec faciendi potestas ☞ Ulricus
Misericordissimus dominus deus qui singula sua pijssi/
sima prouidentia ob vtilitatem hominum disponit. quando
qꝫ talia permittit. in penam correctionis peccatorum. quā/
doqꝫ in tentationem augmentandorum meritorum. quādo
qꝫ in prodigium future gratiarum actionis ☞ Sigmū/
dus Quomodo igit̄ deus peccata in hoc punit ☞ Ul/
ricus Quandoqꝫ scienter. qn̄qꝫ ignoranter ☞ Sig
mundus Quomodo scienter ☞ Ulricus Ut cum
homines puniuntur manifeste. scienter aspiciūt propter de/
licta se punitos fuisse. Sic cognouerunt homines in Sodo
me et Gomorre subuersione. se ob peccata eorum punitos
fuisse Sic etiaꝫ cum cunctis videntibus Abyron et Datan
terra absorbuit ☞ Sigmuudus Sed quomodo
ignoranter ☞ Ulricus Hic punctus respicit presen/
tem materiam. ignoranter itaqꝫ. quandoqꝫ deus punit pec
catum per angelum: quandoqꝫ per hominem. quandoqꝫ ꝑ
dyabolum ☞ Sigmundus prebe vbi per ange/
lum correxerit ☞ Ulricus Dicitur enim Isaie.xxxvij.

cum Sennacherib venisset ad obsidendum hierusalē egres/
sus est angelus domi et percussit in castris centum et octu/
ginta quinqꝫ milia viroꝛum. ecce itaqꝫ qḋ deus per angeluꝫ
suum puniuit superbiam assirioꝛum tot milia eorundem oc
cidendo Sic etiam duriciam pharaonis et egiptioꝛum pu/
niuit per angelum omnia pꝛimogenita egipti interficiendo.

☞ Sigmundus Quomodo autem punit per homīes

☞ Ulricus Exempla plura habes ī capitulo remittūr.
xxiij.q.v.in ver hinc notandum ꝛc. Itaqꝫ populus hebreo/
rum per Nabuchodonosoꝛ. Item per Anthiochum. Item
per Titum et vespasianum punitus est.ꝛc. Dicit enim ibi
textus Assur id est Sennacherib. erat virga furoꝛis domi.
quia per eū innumeras gentes diuina iusticia flagellare dis/
posuit Sic attila rex hunorum flagellum dei sese nomīauit
Item Subiungit textus. ipse vero Assur non cognouit qꝛ
in superbiam elatus victoꝛiam quam assecutus fuerat. non
diuine potentie. sed suis viribus attribuit. Unde contra ei/
us superbiam loquitur dominus. nunquid gloꝛiabitur ser/
ra contra eum qui secat. aut exaltabitur securis contra eum
qui cedit in ea. Hec textus in ca. dicto capitulo remittūtur.
xxiij:q.v. ☞

Sigmundus Nunc ad terciam specieꝫ. sci
licet quomodo per dyabolum punit ☞

Ulricus Et
hec ad materiam facit. Audiuimus enim supꝛa in psalmo
supꝛa pꝛophetam dicentem. fiat angelus domini id est dya
bolus persequens eos ꝛc. cum alijs enumeratis auctoꝛitati/
bus. et ita affligitur quandoqꝫ peccatoꝛ in coꝛpoꝛe. quando
qꝫ in rebus. in coꝛpoꝛe videmus toꝛqueri energuminos de/
moniacos et obsessos. Sic etiam videmus pꝛopter peccata
multas infirmitates homines contrahere. Et ideo dixit tex/
tus in capitulo cum infirmitas de peni et remiss. vbi ait. cū
infirmitas coꝛpoꝛalis nonnunquā ex peccato pꝛoueniat. di/
cente domino languido quē sanauerat. vade et noli amplius
peccare. ne deterius aliqd ꝯtingat. pn̄ti decreto statuimus et p̄
cipimus medicis coꝛpm. vt cū eos ad īfirmos vocari ꝯtigerit

ipsos ante omnia mōneant et inducant vt medicos animaꝝ
aduocent. vt postquā fuerit homini de spirituali remedio
prouisum. ad corporalis medicine remedium salubrius ꝓ/
cedat. cum cessante causa cesset effectus ꝛc. hec tex. Exemplū
habes de Nabuchodonosor rge babiloniorum qui propter
peccatum superbi tantis calamitatibus mentis et corpis af
fectus fuit. vt quadrupes incederet bouem se fore arbitra/
tus gramina comedisse dicitur ꝛc. Unde succedit tex. in ca
pitulo Si per sorciarias. xxxiij. questi. ꝑ. vbi tex. Si per sor/
ciarias atqꝫ maleficas artes occulto: Sed nunquā iniusto
dei iudicio permittente et dyabolo preparante concubitus
non sequitur ꝛc. Ecce canonem determinare qd occulto dei
iudicio. procurante dyabolo. homo maleficiari potest Et sic
habes. q̄ deus inferendis penis vtitur dyabolo ꝓ ministro:
Sigmundus Quomodo igitur malefici mulieres
asserunt et credant se ipsas talia facere. videlicet turbare ae
rem. procreare tempestates. morbos inferre hominibus
Ulricus Ipe dumtaxat pro earūdem stulticia se ta/
lia facere credunt. et tamen sua credulitate decipiuntur.
Sigmundus vt quomodo Ulricus Nam
cū vt dyabolus ex motu elementorum cognoscit mutationē
aeris et tempestates fieri debere. quas tamen ipse dyabolus
vt supra diximus facilius ꝛ cicius q̄m homo prescire poterit
Uel cum diuina permissione aliqua plaga et peccatorū cor
rectio: super terraꝫ iusto dei iudicio cadere debet. cuius qui
dem plage et correctionis ipse executor diuina prouidētia
deputatur. ita vt huiusmodi plagam prenoscit futuram. ex
tunc cōmouet mentes huiusmodi maleficarum mulierum.
aliquando eisdem persuadendo. aliquando ob inuidiam:
quā tales scelerate mulieres aduersus proximum gerunt in
vindictam mouendo. easdem solicitat. quasi ipsas mlieres
doceat. huiusmodi tempestates et aeris turbationes prouo
care Sigmundus Quid faciendum igitur easdem
docet. aut quomodo ipsas instruit vt ipse mulieres huius/
modi incōmoditates prouocent et suo maleficio perficiant.

☞ Ulricus Consulit et docet eas aliquid stultum ꝛ fatuum facere. Et quod ad huiusmodi factum nihil pertinet. ☞ Sigmundus Si stultum. quid igit eos docet: vnđ nanqȝ prouenit: qđ postquā mulieres huiusmodi documenta sequuntur. pro earundem voluntate tales tempestates succedunt: et eueniunt. ☞ Ulricus Ecce cum dyabolꝰ preuidit vel ex cursu nature. et elementorum. vel ex permissione diuina super aliquā terram plagam īfigere debere sibiqȝ potestatem faciendi concessam esse: et sic huiusmodi euentum alias futurum fore nihilominus tamen vt mulieres huiusmode scelerate credant se ex doctrina dyaboli talia efficere· dyabolus instruit easdem· vt quādoqȝ accipiant lapides silicis. et versus occidentem post tergum proijciant. aliquādo vt arenam aque torrentis in aerem proijciant. aliquādo ꝙ in vna olla pilos porcorum buliāt. aliquādo ꝙ trabes vel ligna in ripas transuersaliter collocent. et sic de alijs fatuitatibus. et tamen talibus faciendis cōmuniter dyabolꝰ prefigit eis diem ꝛ horam· vnde fatue huiusmodi mulieres dyaboli doctrine credentes: talia ꝛ alia his similia faciunt. Itaqȝ postquā ipse talia fecerunt. at succedentibus tempestatibus grandinibus ꝛ alijs incōmoditatibus quas dyabolus alias in tali tempore nouit. vt premissum est. profuturas. ex tunc credunt ille scelerate fatue mulieres euētus huiusmodi ex facto eorum processisse. cū tn̄ talia eorum facta non possent vnicam guttam prouocare· verum ex post ipe huiusmodi mulieres gratificantur dyabolo adorantes eum et imolantes ei. acolocaustomata vel quid aliud eidem offerentes Nam quis tam ebes mentis est. qui credere posset. ꝙ ex huiusmodi fatuitate et mulierum stulta operatōne. vna taȝ immensa spera aeris. et alia elementa deberent cōmoueri. in tātum. vt grandines ꝛ fulmina prouocarentur. ☞ Sigmūdus Sed quid ad hoc dicis: videmus nanqȝ vnam totaȝ sepe terram periclitari. in qua non omnes homines deliquerunt. ☞ Ulricus Sepe iustus perit cum impio. Sic etiam quis punitur pro alio Nam genesis tercio legitur. qđ

dum Sodoma ꝛ Gomorra propter peccatum submerse fu
erunt. certe pariter alie ciuitates cum eis perierunt propter
vicinitatē vt Segor et Jegor. et tamē hee ciuitates nō pec/
cauerunt. Sic regum secundo videmus dum Dauid coraꝫ
domino populum numerando peccasset. quod propter pec
catum Dauid. et sic vnius hominis multitudo hominum.
et sic multa milia hominum perierunt ꝛ mortui sunt. Dum
autem legimus deū tam innumeram multitudinem homi/
num percussisse. propter peccatum numerationis vni⁹ dum
taxat hominis. quomodo igitur puniet domin⁹ populum
propter grauiora peccata vtputa propter heresim et blas/
phemias. cum autem tales mulieres. vt ait. textus. in capi.
episcopi. xxvi. q. v. deum abnegant. et se sathane tradūt. dya
bolū adorantes. ꝛ sacrificia sibi offerentes. quis dubitat. qn
vna tota villa. in qua tales scelerate mulieres degunt. et tol
lerantur. infelicior esse: ꝛ huiusmodi ruinam ex diuine ma/
iestatis vltione timere habeat ☞ Sigmundus Uide
mus itaqꝫ determinacionem duarum causarum quib⁹ dya/
bolus nouit futuras tempestates. videlicet causam motus
astrorum. et dispositionis naturalis. alteram diuine vltio/
nis seu correctionis peccatorum. Quid igitur erit cum hu
iusmodi nocumēta probis et iustis hominibus euenerint.
☞ Ulricus Posuimus superius etiam alias vias di
uine permissionis. videlicet. ꝙ quandoqꝫ in temptationem
iustorum. ob augmentandum meritum permittit deus.
☞ Sigmundus Ostende. ☞ Ulricus Nonne
Job iustus et laudans deum erat. et tamen temptauit eum
dominus in bonis. agris. armentis. et gregibus. et expost
in corpore. dando temptandi potestatem dyabolo qui etiā.
eum grauissimo vlcere percussit. et quia in his omnib⁹ re/
pertus est Job paciens et humilis. vnde apud deum meru/
it. Nonne beatus Anthonius heremita vir religiosus ꝛ deo
amabilis fuit. nonne sepius a dyabolo temptatus: et graui/
ter percussus. donec quasi defecisset. Ac vt sic meritū am
pliatum eius fuit: Legitur enim in legenda eiusdem ꝙ

Anthonio in quodam tumulo latitante multitudo demo-
num eum ita cede varia lacerauit: q minister eius d villa ve
niens quasi mortuum pprijs humeris ad ville hospitium re
portauit. quo audito conuenerunt vicini. et cum post planc-
tum funeris media iam nocte dormirent. Anthonius subi-
to reuiuiscens: vocato ministro fecit se in silentio ad tumulū
reportari. ibiqz ex priorum vulnerum dolore prostratus. cū
ex animi virtute conflictum demonum prouocasset. ⁊ statim
illis in varias bestiarum formas mutatis ab eorū dentibus
cornibus vnguibus laceratus fuisset. Subito radius qui-
dam lucis demones et tenebras fugauit. Statimqz sanat⁹
christum presentē intelligens. dixit. vbi eras iesu bone. vbi
eras. quare a principio non affuisti. vt curares vulnera mea
Et vox ad eum facta. Anthoni inquit. hic eram. Sed expe-
ctabam videre certamen tuum. nūc autem quia viriliter di-
micasti. in toto orbe te faciam nominari: Hec Vincenti⁹ in
historiali libro. xiiij. recitat Athanasium notasse. Unde di
citur Jacobi. pmo: Beatus vir qui suffert tētationem. quia
cum probatus fuerit. accipiet coronam vite ☞ Sigmū-
dus Nunc satis habeo. q ex facto talium mulierum neqz
tempestates. grandines. seu alia mala fieri posse: Sed dū
taxat. vel ex motu naturali. vel permissione diuine bonitat
que vel ī penam. vel ī meritum: ex sua ineffabili pietate talia
euenire dyabolorꝫ ministerio permittit Jdcirco placet iter
nostrū ad alias questiones dirigere.

Utrum malefici et strige
possint ministerio demo-
num seipsos ac alios hoīes
in alias formas spērum seu
animalium mutare

☞ Ulricus Ex causis supradictꝫ pūt attn̄ ap pparenter. ⁊
sic pstigijs facere. ☞ Sigmund⁹ Quid nā ē prestigiū

☞ Ulricus. Ars transformandi formas iuxta apparē
tiā prestigium dicitur. quasi perstringens oculos prout ait.
Isidorus Ethimoloiarū libro. viij. Ita vt ipsi demones p/
stringendo oculos faciunt apparentiam. qua homo indicat
rem alterius forme esse, quā sit. Ita vt quis videns hominē
credit, eum esse asinum. vel lupum. et tamen vnusquisqȝ re/
tinet formam suam. quāq̄ȝ oculi nostri decipiuntur. et ad ali
am speciem erroneo iudicio deducuntur. Hic simon Mag⁹
perstrinxit oculos neronis et carnifices qui decollando arie
tem. credidit se Simonem decolasse. in oculis suis ministe/
rio dyaboli perstrictis deceptus. Itē legitur d̄ sancto Ma
chario egiptio. heremita prout recitat Vincentius libro hi
storiali. xviij. q̄ cum egiptius quidam amore vesano aliene
vxoris arderet. nec ad effectum concupiscētie peruenire pos
set. eo qd̄ illa virginitatis sue coniugem nimis amaret. ꝛ ma
leficum precatus est· vt aut ab ea se amari faceret. aut ama/
rito proprio repudiari: qui multis illectus muneribus. soli
to sue artis ingenio. fecit illam equam videri. Itaqȝ vir ei⁹
turbatus q̄ equam suo lectulo iacentem videret ingemiscēs
flebat. eo qd̄ illam alloquens nullum responsum audire po
terat Adductis ergo presbiteris quid illa pateretur osten/
dit, et nec sic quidam calamitatis causam agnouit. Illigatā
igitur eam in morem iumenti ad desertum duxit Cum iam
celle sancti Macharij ppinquaret. monachi arguebant eū
cur cum equa ad monasteriū veniret Uxor inquit mea hec
fuit. sed in equā conuersa. Jam tercia dies est ex quo cibum
non sumpsit· Qd̄ cum sancto Machario cui iam deus hoc
ipsum notū fecerat retulisset. Uos inquit equiestis· et equo
rum oculos habetis Illa nanqȝ mulier est. nec in illam natu
ram transfigurata videtur. nisi in eorum oculis. qui presti/
gij vanitate falluntur Mox aquā ei benedictam infundēs
oratione completa. subito eam omnibus videri feminam fe/
cit. eamqȝ refici iussit. et cum viro suo reuerti dicēs Nūq̄ȝ a
cōmuniōe sanctorū misteriorꝝ. neqȝ ab ecclesie ofoe discedat

Nec enim id circo perpessa est. quia per quinqꝫ septimanas misteria diuina non attigerat. Ecce igitur ꝙ non omniū oculi erant perstricti quia oculi beati Macharij non erant perstricti. Sigismundus Profecto hec historia multum facit ad propositum. Vlricus. Certe quadaꝫ vice ea de re cum colendissimo domino Ottone ex comitibꝰ de Sonnenberg episcopo constantiensi qui etiam multarum rerum cognitionem habet ac litteris pro magno desiderio. intendit disputasse. hic eandem historiam in medium attulit que me in materia prestigij ꝓpter eiusdem etiaꝫ domini epi auctoritatem et frequens studium suum. cuius etiaꝫ ego humilis famulus existo et sub clementie eius etiam alis me foueo plurimum mouit. Sigmundus Cuperem audire aliquos modos. quibꝰ apud oculos hominum vna res apparere pro alia possit. Vlricꝰ Saluo iudicio melius sentientium duos vel tres adducam. scđm ꝙ ego meo ignaro ingenio colligere potui. et iuxta mentem beati Thome. super. ij. sententiaꝝ. distin. viij. ac aliorum doctorum. videtur mihi dici posse. ꝙ vno modo dyabolus possit ludificare sensus nostros ab interiori mouendo fantasmata et similitudines rerum existentium in virtute ymaginatiua. faciendo eas ad organa sensuum exteriorum defluere Sicut quandoqꝫ contingit in somnijs. Nam ex motu fantasmatum in somnijs cum defluxu eorum ad organa sensuum exterioruꝫ sicut ad oculum vel tympanum in quo fundatur auditus. ⁊ sicut visus in oculo apparet nobis ꝙ multa videamus atqꝫ audiamus. Ita nobis vigilantibus aliquādo nobis apparet. ꝙ multa videamus. sicut patet in freneticis ⁊ acute febricitantibus ⁊c̄. Secundo modo ex vehementi conuersione intentionis ad fantasmata. que facit vt similitudo rei. res ipa videatur. Sicut Augustinus dicens. ꝙ quidam tanta conuersione recogitabat cuiusdam mulieris ymaginem. qđ ei carnaliter cōmisceri vigilans videbatur. Cum igitur demō nō ignoret hos modos. dico ꝙ demon possit ita organa sen-

suum disponere. q̄ vna res apparebit alia Sicut ex abundā tia humoris colerici videtur gustui. q̄ omnia sint amara. cū tamen aliquando sint dulcia. et ex descensu humoris sangui nei vel vaporum ignei ad oculos. videtur nobis que exteri9 apparent. sint rubea. Secundo dico q̄ dyabolus potest ita disponere medium. q̄ vna res videbitur alia: et s̄m sctm̄ bo na uenturam aliquando ex dispositione candele per artem confecte palee videntur serpentes esse et huiusmodi expimē ta etiam multa fiunt a ioculatoribus. Cum autem dyabol9 magister sit ioculatorum. nemini dubium quin subtili9 dya bolus hec operari possit. Item aliquando non res sed simili tudo rei et figura videtur. ita s̄m glosam beati Augustini. beatus Petrus vidit istud vas submitti de celo in terram. in quo erant omnia quadrupedia. serpentia terre. et volati lia celi. vt dicitur Actuū apostoloꝝ. x. que nanq; non corpo ra erant. sed ymagines. Eadem visione benedictus totum mundū vidit. Nam in legenda sua dicitur. q̄ totus mund9 velut sub vno solis radio collectus ante oculos ei9 adduct9 est. ecce q̄ erant rerum ymagines Ex p̄missis itaq; inducit ad alias questiones

An super lupū vel baculum vnctū ad conuiuia veniant et mutuo comedant et bibāt et sibi mutuo loquantur ac se inuicem agnoscant

¶ Sigismundus. Gauderē etiam opinionē tuā desup̄ audire Ulricus. Ex predictis cognouisti: quomō. quādoq3 in somno. qn̄q3 in vigilijs fit representatio ymaginationum tam fortiū: q̄ homo credit se essentialiter hoc vel videre vel facere Audisti etiam q̄ dyabolus qn̄q3 p̄stringit oculos et alios sensus hominū. vt homines autument se hoc vel hoc facere. Item vt me satius intelligere possis. introducā historiam in legenda sancti Germani. dicit em̄ ibidem. q̄ cū predictus sanctus quadam nocte hospitatus fuisset i vna domo. et post cenā mensa iterum pararetur. admiratus sanctus Germanus. quesiuit ab hospitibus. cui denuo mensa pararetur. qui cum dicerent q̄ bonis illis viris ꝛ mulierib⁹ que nocte incedunt. mensam p̄pararent Nocte itaq3 illa statuit sanctus Germanus vigilare. Et ecce vidit multitudinem demonū ad mensam in formis virorum ꝛ mulierū venientē. qui eis precipiens ne abirent. cunctos. de familia excitauit. quesiuitq3. si p̄sonas illas cognoscerent. qui cum omnes vicinos ꝛ vicinas dicerent esse. misit ad domos singulorū: et ecce in suis lectulis sunt inuenti. et adiurati postea demones p̄ sanctū germanū se esse spiritus malignos dixerūt. qui sic homines illudebant: Ecce q̄d spūs se loco aliarum p̄sonarum ostendere possunt. ita quippe vt homines extimēt hm̄oi ymagines veras personas fore. Et sic ex illa habes hystoria. q̄ eadem hora homo pōt esse in vno loco. et nihilominus p̄ spm̄ apparere in alio Sicuti illi hoīes hora noctis fuerūt in domib⁹ et in lectulis suis. ꝛ eadem hora eoꝝ ymagines prestigio dyabolico apparuerūt in domo hospitis cenātes Sic etiā de Simone mago dicitur in legenda scti Petri. q̄ Simon eadem hora in conclaui erat cum Nerone. et foras loquebatur populo. id est ymago eius p̄ dyabolum foras loquebatur populo Sic idem in bonis spiritibus et angelis contingere solitū fuisse legimus Nam beato Ambrosio apparuit. q̄ faceret officium in exequijs beati Martini in ciuitate thuronensi. Dixit enim ego funeri exequiū p̄bui. sed vltimā oratōz vobis excitātib⁹ explerī nō valui Et funera

sta inuentū fuit sicuti ipe retulit. ꝛ tñ ipe Ambrosius eo tūc
in ciuitate mediolanensi fuit. q̄ ad plures dietas distat a thu
ronis. Unde fm Egidiū in quodā qd libeto dicit ꝙ bonus
Angelus in forma beati Ambrosij fuerit in ciuitate thuro
nensi Et corpus beati Ambrosij fuerit in ciuitate medio
lani ☞ Sigmundus Ad quē finem ꝑperat hec instru
ctio ☞ Ulricus Ad hoc vt concludam. ꝙ homies se
pe existimāt se videre alios homies in certo loco cōstitutos
quorū tamen ymagines: duntaxat vel in spū bono vel ma
lo vident ☞ Sigmundus Sed qd econtra an ne qñqꝫ
phitonice mulieres credant se ꝓficisci in alium locū. cum ta
men remaneant in domo sua ☞ Ulricus Superius iaꝫ
audisti exempla. vnde sepius credit homo se esse in alio loco
vbi non est. ergo bene dicit textus in capi. Episcopi. xxvi. q.
v. vbi ait. Illud etiam non est omittendum ꝙ quedam scele
rate mulieres retro post sathanā conuerse. demonū illusioni
bus et fantasmatibus seducte. credunt se ꝛ ꝓfitentur. cū dia
na nocturnis horis dea paganorum. vel cum herodiade. et
innumera multitudine mulierū equitare sup quasdam be
stias. et multarum terrarum spacia intempeste noctis silen
tio ꝑtransire. vel eius iussionibus obedire. velut dñe. et cer
tis noctibus ad eius seruitiū euocari. Sed vtinā hee sole in
ꝑfidia sua ꝑijssent. ꝛ non multos ad infidelitatis interitum
pertraxissent Nam et innumera multitudo hac falsa opinio
ne decepta. vera esse credit. et credendo. a recta fide deuiat.
hec tex. ☞ Sigmundus Nonne ceteri homies possūt
equitare ꝛ ambulare de loco ad locum tam de nocte q̃ʒ d die
quid igitur ipis talibus mulieribus obstat ☞ Ulricus
Certe non denego. quin huiuscemodi mulieres. et equitare
et ambulare. tam super asinū. equū boue seu camelū possint
ꝛc: Sicuti alij homies ꝛ more aliorum hominum Et sic fm
cursum naturalem. Nos autem in eo casu loquimur. qui se
vltra cōmunē hominū cursum extendit: vicꝫ. vt non possint
in vna hora ad decem. vel. xx: miliaria ꝓficisci ☞ Sigmū
dus Si igit nō vadūt de loco ad locum. ꝛ cōuiuia visitant

vt dicit supradict⁹ tex. vnde igit͛ puenit. ꝙ homies in alijs ciuitatibus existentes. quos nunq̃ antea viderũt. cognoscũt Ulricus Ex premissis claret Solutio. qm̄. p impmissiones ymaginationũ seu repñtatōem ymaginum ministerio dyaboli factam. hoc percipiũt. credentes se sensu corꝑalis pñtie cognouisse Sigmund⁹ Saturati sumus de pmissis disputationibꝫ. nũc de vlteriori questione interrogemus videlicet an dyabolus possit in forma hoīs cum hmōi mulieribus incubãdo cõmisceri Et an ex huiusmodi coitu possint pueri nasci.

An dyabol⁹ possit in forma hoīs cũ hmōi mlieꝛib⁹ incubando ꝯmisceri. et ex huiusmodi coitu possint pueri nasci

Ulricus Quãuis in supioribꝫ plene tũ auctoritates et rationes. tũ etiã exẽpla ꝛ historie p decisione hui⁹ satis sint introducte. vt tñ finem materie aggrediamur. Dico ꝙ ex incubo ꝛ muliere nõ pcreat͛ homo Nec vnquã innẽtus est homo qui ex spiritu ꝛ muliere natus sit· p̄terquã saluat oꝛ dñs noster iesus christus. qui summi dei pr̄is misericordia dignatus est sine cõmixtione virili de spũsancto ex gloriosissima virgine maria in mundũ nasci Absit igitur apud me. ꝙ homo sine homie de spũ ꝛ maledicta mliere debeat nasci. Nec obstat ꝙ in comedis plauti poete de Amphitriõe legitur. ꝙ Hercules ex ioue deo et Alcumena muliere Amphitriõis natus sit ꝛ sic medius fidius dicatur. quasi medius filius qꝛ fabula poetarumq̃ꝫ nephandissima fictio est Sigmund⁹ Quid igitur respondes ad allegatam glo. Genesis. primo. vbi dicitur gigantes ex tali coitu natos extitisse Ulric⁹ Dico ꝙ glosa opinatiue loquitur et non concludit Sigismundus Quomodo autem saluas textum qui dicit qđ exinde nati sint giangntes Ulricus Dico ꝙ eo tunc surrexert gigãtes. i. hoies potẽtes ꝛ magnifici. q̇ ppter eoꝝ potentiã ꝛ magnanimitatem dicti sunt gigantes Sigmundus

Quid igitur de Merlino in britania supra dicto sentis. Ulricus. Sentio q̄d fuerit verus homo. Sigmundus. Cuius filius. Ulricus. vtriusq̄ȝ hominis tam viri q̄ȝ mulieris. Sigmundus. Quomodo igit̃ mater eius coram rege britanie confessa fuit eum de incubo ꝯcepisse. Ulric⁹. Me iudice errauit mulier a demone illusa credens se Merlinum de semine incubi generasse. Sigmundus. Unde igitur conceptus est talis Merlinus. Ulricus. Sic arbitror. quia forte mater Merlini se dyabolo proch dolor dedicauit vnde dyabolus ymaginationem eius vt premisimus seducens sensusq̄ȝ eiusdem perstringens quasi eidem cōmisceretur. cuius etiaȝ corpus forte per prestigium tumidum fecit. quasi fetu grauida incederet. ac adueniente tempore ficti partus. flatū diuina permissione propter eiusdem mulieris incredulitatem in corpore eiusdem mouerit. vnde ipsa existimans se grauatā ꝛ fecundā ac ꝓlē parere debere itaq̄ȝ ipe dyabol⁹ diuina ꝑmissiōe ob incredulitatē mulieris in vētre eiusdē dolorē immiserit et hm̄oi flatum extinguendo. et aliū puerū hominis alicui furatum supponendo apparentiam fecit. occulto suo prestigio. quasi talis puer de tali muliere natus fuisset. queȝ ex post mater suscipiens credens d̄ corpore suo exisse enutriuit: cuȝ tn̄ talis puer ab aliȷs hoib⁊ prenatus fuerit ꝛ ꝑ dyabolum subtractus. Sigmundus. Sic audio q̄ dyabolus pōt homi subtrahere puerū suum ꝛ deferre ad aliū locum ꝛ supponere alteri. Ulricus. ꝑmittente deo pōt. et p̄sertim non baptisatos pueros subripe. Sigmundus. Unde hoc exēplo vel auctoritate. Ulric⁹. dyabolum sup ꝑ puer̄ nō baptisatū hr̄e ptātē suscipe auctoritatē ex decreto in ca. postea. ꝛ i ca. Sacerdotes d̄ ꝯsecra. dis. iiij. vbi tex. Sacerdotes cū ꝑ exorcismi grām manum credētib⁊ imponūt ꝛ hitare maligno spū i eor̄ mētes ꝯdicūt q̄d aliud faciūt nisi q̄d demonia eijciūt. Itē tex. in ca. de hic ead distin. dic de hic iter̄ exorcisat dyabol⁹ vt suaȝ nequiciā cognoscēs iustū sup se dei iudicium timens recedat ab homine. ne iam

cōtendat arte sua subuertere Ecce qḋ dyabol⁹ arte sua pōt
subuertere pueros non baptisatos. Ex his infero: ad proles
et pueros quos vulgus opinatur de milite coloniensi ꝑ mu/
lierē procreatos. prout superius in historia latius tactum ē
☞ Sigmundus Dic queso pro quo nanqȝ habuisti illū
militem incognitum ☞ Ulricus pro incubo et dyabolo.
☞ Sigmundus pro quo autem filios ☞ Ulricus
Ego saluo tn̄ iudicio meli⁹ sentientiū reputo illos pro veris
hominibus. alicui tamen sub cractis ꝛ ibi vt premissum est
suppositis ☞ Sigmundus Qualem autem existimas il
lam mulierem fuisse vt supra dictum est. ciuis ille Sicilie
in mari arripiens vxorem duxit ☞ Ulricus pro succuba
et sic pro dyabolo ☞ Sigmundus pro quo autem repu
tas filium per ipam vt putabatur genitum: ꝛ postea in mari
per eandem ereptum ☞ Ulricus pro dyabolo. qui sic in
forma pueri apparuit. Nā vt helimandus in eadē hystoria
sentit: inquiēs. si talis puer verus homo fuisset. nemini du/
bium. quin postquā mater eundem in mari arripuit. et sub/
mersit. mare ipsum tanquā cadauer ad litus eiecisset. qḋ ta
men non fuit factum. quia talis puer disparuit ꝛ ampli⁹ vi
sus non fuit. natura autem maris est. omnia cadauera ad lit
tus proijcere ☞ Sigmundus Nonne plures opinan
tur. ꝙ dyabolus vt succubus possit cum viro coire. ꝛ sperma
assumere. ac expost vt incubus in mulierem proijcere. et exin
de prolem generare ☞ Ulricus Mihi non videt̄ fie/
ri posse. dato enim ꝙ sperma taliter colligere ꝛ imittere pos/
set. hoc tamē ad generandum non sufficit. qm̄ vt consiliator
differentia. xxv. ait. scire debes ꝙ istud membrum: puta. te/
sticuli non est princeps virtutis generatiue. quāuis virtus ī
eo sit vt opinatur Galienus. quia illud non potest agere suā
operationem. per se. nisi per spiritū emissum a corde tempe/
ratum quantitate ꝛ qualitate. propter qḋ virtus cordialis
que mensurat hunc calorem. vt possit facere suas operatio/
nes sit principaliter generatiua. et virtus que est in hoc mē/
bro est eius seruiens. et si aliquod in hoc habet dominiū. est

illud particulare. Unde mihi videtur ex illa theorica. q cum dyabolus huiusmodi spiritū a corde principiantē. et illā generationis virtutem assumere non posset. clarum erit. q quāuis forte assumat sperma. ex proiectione dūtaxat hmōi spermatis alijs non concomitantibus nihil generari poterit ☞ Sigmundus Ex supradictis et iam deductis. video te pedem figere. sup eo. q aut hmōi pueri sint fantastici. aut vero alibi subrepti: et suppositi ☞ Ulricus. Bene habes et in illam ptem videtur declinare vincentius. in. iij: libro historie naturalis in capitlo. cxxviij. etc ☞ Sigmundus Nunc satis mutuo inter nos hac de re disceptauimus. Expedit p memorie tenacitate vt tunc determinationis cōclusiones paucis verbis p epilogum deregere coneris ☞ Ulricus. Saluo igit iuditio doctoꝝ quorūcunqз melius sentientiū quoꝝ determinatiōi me submittere nō recuso. quātum mihi visū fuerit dicā. Est igit mee opiniōis determiatō.

Prima q dyabolus neqз p se. neqз ministerio hominum potest elementis. hominibusqз et animalibus nocere: vel homines ad generandum impotentes reddere. nisi quando occulto dei sed nunquā iniusto iudicio. vel ob penam delictoꝝ nostrorū. vel ob meritum temptationis nostre augmentandum siue ob diuine maiestatis gl'iam. magis timendam. et per nos colendam. seu aliam causam. deum mouentem. ipsa clementissima pietas pmiserit

Secunda determinatio est. q cum ipsa dei prouidentia occulto sue bonitatis iuditio dyabolo nocendi potestatem pmiserit. q ipse dyabolus huiusmodi potestatem amplius extendere q̄з sibi a summo deo concessū fuerit. non poterit etc

Tercia determinatio q quāuis dyabolus permittente diuinia clementia ob incredulitatem hominum: vel aliā causā superius enarratam' posset perstringere oculos altosqз sensus hominum obstruere. ita vt homines credant se alicubi esse. vbi tamen non sunt. vel videre id qd in se tale non est: vel apparere aliter quā sit: hominem tamen vel animalia in aliā spēm veraciter imutare non potest.

¶ Quarta determinatio ꝙ huiusmodi male mulieres ꝑ multa miliariū spacia in noctis silentio nō proficiscūtur. nec mutuo taliter proficiscendo conueniunt. Sed dumtaxat ipsis somniantibus vel ymaginatione forti vt premissum est laborantibus. per rpresentationē specierum similitudinarium a dyabolo eis impressarū. hec ⁊ alia ipsis apparent. que postea vigilādo vere sibi accidisse vt sic illuse credūt.

¶ Quinta determinatio: ꝙ dyabolꝰ siue vt incubus siue vt succubus pueros generare nullo modo potest. Sed huiusmodi pueri si inuenti fuerint. vel suppositi pueri vel fantastici existunt

¶ Sexta determinatio. ꝙ solus deus futurorum certus est inspector ⁊ solus cogitationes hominum nouit. quodqz dyabolus per se siue magos seu maleficos vera et futura predicere aliter nō potest. nisi ea que ipse pro subtilitate nature sue prior ex consideratione astrorum. et elementorum dispositione. accidere debere noscit. vel que accepta licentia a deo facere intendit: vel hominibus ad faciendum persuadere in eorꝫ mentes sugerendo proposuit. vel que ex moribus ⁊ gestu hominum coiecturando deprehendit. nihilominus tamen ipse sepe fallit. et fallitur.

¶ Septima cōclusio. ꝙ quāuis effectualiter huiusmodi maledicte mulieres nihil efficere possunt. nihilominus tamē qꝛ instigante dyabolo tales mulieres. vel ob desperationē. vel paupertatem. vel odia vicinorum. vel alias temptationes. per dyabolum immissas. quibus non resistunt a vero et pijssimo deo recedentes, sese dyabolo deuouendo. ac eundem colendo. sibiqz dyabolo holocaustomata et oblationes offerendo apostatant. herescā prauitatē sectātes. ⁊ ꝓpterea succedit

¶ Ultima determinatio. videlicet. quod propter huiusmodi apostasiam et corruptam voluntatem de iure ciuili tales scelerate mulieres. qui a deo largissimo apostatarunt. et dyabolo sese dedicarūt. morte plecti debēt. put dicitur in lege multi codice de maleficis ⁊ mathematicis.

¶ Uos igit̄ o mūlieres memētote ꝓfessionis vr̄e in baptismo

facte: ac cum dyabolus vos tentauerit estote fortes. et suis suggestionibus resistite. et resistēdo signo crucis vos ipas armate. scientes. q aduersum vos nullā habebit ptātem quoniam hoc contra signum. nullum stat periculum Sumite exemplum beate Justine in cuius legenda ita legitur Erat enī quedam virgo in Anthiochia ciuitate Justina nomine. quā quidam scolasticus nomine Agladius videns frequenter ire a p ecclesiaz. in amorem eius incidit. multosqz ad eaz trāsmittens petijt vxorem: que cum omnibus diceret. xp̄o celesti sponso se esse desponsatā. ille congregata virorum multitudine voluit eam per vim rape Sed non potuit. tunc iratus abijt ad Ciprianum magum promittens sibi duo talenta auri. vt Justinam p maleficia sua capet. qui p magicas vocauit demonem. et ait illi amo virginem de gallileis potes ne eam persuadere. et adducere mihi. qui pmisit ei dicēs. accipe hos medicamentum. et sparge circa domum eius. et ego superueniens paternū sensum ei inijciaz. et statim obaudiet mihi. Cunqz Ciprianus ita fecisset. sancta vgo tercia noctis hora surgens. ad oratōem sensit impetū demonis signauit ita qz se: et domū suam. signo crucis et demonem signo crucis exufflauit. Qui veniens ad Ciprianum confusus et cur virginem non adduxisset requisitus. ait. vidi quoddā signum. tabui. Iterum Ciprianus per artem magicam alium demonem fortiorem vocauit. et simili modo fecit. et similiter eidez accidit. tandem vocauit ipsum demonum patrem. et ait illi. que nam est infirmitas vr̄a. victa est ab vna virgine omnis vr̄a virtus. respōdit dyabolus. nunc adducam tibi eam ad desiderium corruptionis. tu tantum patus sis. Tunc dyabolus in specie virginis ad Justinā intrauit. et sedens super lectū eius eandē tentando dicens. hodie missa sum a xp̄o ad te viuere tecū i castitate. multum autē te video vexatam abstinentia. Sancta aūt virgo dixit. merces autē multa. labor vero modicus. dixit ei dyabolus. deus in paradiso benedixit Adam et euā dicēs crescite et multiplicamini. Puto ḡ qd si in virginitate manserimus iudiciū incidamus qz verbū dei

ptēnimus. cunqȝ virgo turbata surrexit ꝛ ꝑ spm̄ sensit. quis esset qui ei loqueretur. signoqȝ crucis se signās. dyabolū exufflauit. qui disparuit Deinde dyabolus Ciprianō ꝯfusus apparuit. q̇ dixit ei ꝛ tu nāqȝ vict⁹ es. vt ceteri subiecti tui. quō eī victi estis ab vna virgine xp̄iana· dic mihi q̄ sit virtus victorie ei⁹. q̇ rn̄dit dicere tibi nō possum. vide qḋ dā terribile signū. ꝛ tabui. Si aūt ꝟtutes hui⁹ signi vis addiscere. iura mihi qḋ nunquā a me velis discedere. qui cū iurasset. ait illi vidi signū crucifixi. ꝛ tabui. et sicut cera a facie ignis fluxi. cui dixit Ciprian⁹. ergo crucifix⁹ maior te est. q̇ rn̄dit etiam maior omib⁹ est. qꝛ disertores dei accipiūt ab eo sn̄iaȝ ignis Ciprian⁹ aūt ait. festinā igit̄ vt amic⁹ fiā crucifixi. ne talē penā incurrā Dyabol⁹ rn̄dit. iurasti nanqȝ mihi. Ciprianus ait cōtemno te. ꝛ omēs fumigātes virtutes tuas. meqȝ ip̄m tibi denego. et me cōsignās. dico glia tibi xp̄e. ꝛ tu demon recede a me Abijt ergo dyabolus ꝯfusus. vn̄ Ciprianus xp̄ianus factus est· Ecce ergo quāte virtutȝ fuerit ꝛ hodie existat signū sancte crucis· quo nos signare dignet̄ xp̄c q̇ ꝑ nobis in ligno crucis seip̄m offerre et nos saluos facere dignatus est qui viuit et regnat in secula benedictus amen.

¶ Accipe igit̄ gl'iosissime ꝓnceps hāc disputatōeȝ hui⁹ tractatus. quē ad honorē tue excellētie ꝛ bonaꝝ mentiū serenationē sub tue celsitudinis emēdatōe elaboraui Et si q̄d min⁹ officiose elaboratū, et seu a tramite veritatȝ deuiare inuenerȝ illud ignorātie mee poti⁹ q̄ꝫ p̄sumptuositati. attribue et me seruulum tuū cōmendatū graciliter suscipe. ¶ Vale igit̄ felix eternū patrie decus. deoqȝ ac omni pp̄lo amabilis colendissime ꝓnceps Ex constan̄. anno dn̄i. m. cccc. lxxxix. die decima ianuarij.

Tue celsitudinis humilis cōsiliari⁹ et seruulus
Vlricus molitoris de constātia decretoꝝ doctor ꝛc̄